

KÖNYVKIADÁSUNK PROBLÉMÁI

Miért nem adják ki Kosztolányitól A véres költőt? s Thomas Mann Varázshegyét? Miért jelenik meg olyan kevés mai nyugati regény? Miért nyomnak az egyik könyvből olyan kevés példányt, hogy napok alatt elfogy, a másikkól pedig annyit, hogy évekig raktáron hever és a végén be kell zúzni? Miért jelentetnek meg új kiadásban olyan könyvet, amelyik még kapható? Miért nincsenek népszerű egészségügyi könyvek? Az irodalmi és történelmi ismeretterjesztő művek miért olyan egyhangúak, mintha egyetlen egy ember írta volna valamennyit? Miért nem adják ki Jósikát, Keményt, s Gárdonyitól miért mindig csak az Egri csillagokat? Miért nem lehet Proustot megjelentetni?

Az olvasóközönség részéről ilyen és ezekhez hasonló kérdésekben jelentkeznek könyvkiadásunk problémái. El lehetne intézni őket azzal, hogy mindegyikre külön-külön válaszolunk. Nem egyre azzal: nyitott kapukat döngetnek. De így, a kérdések mögött rejlő problémákra nem adnánk választ s nem oldanók meg őket. Könyvkiadásunknak ugyanis elvi-irányítási, szervezeti, gazdasági, pénzügyi problémái húzódnak meg ezek mögött s a hibákat csak ezeknek megoldásával lehet gyökeresen orvosolni.

A szeptember közepén tartandó Kiadói konferenciának ez lesz a feladata.

Könyvkiadásunkba — ha az utóbbi időben csökkenő mértékben is — mind máig igen sokan, igen sokféle szerv szólt bele, még hozzá »operatíván«. A felsőbb párt és állami szervek nem elégedtek meg azzal, hogy elvileg határozzák meg könyvkiadásunk irányát, s csak főbb arányait állapítsák meg, hanem igen gyakran a lektor, a szerkesztő munkáját »helyettesítették« s egyes művek részleteibe is beleszóltak — itt-ott hatalmi eszközökkel is. Nehezen, alig, vagy egyáltalában nem jelenhettek meg olyan, a társadalomtudományok körébe vágó tudományos, vagy ismeretterjesztő művek, amelyek még nem tökéletesen megvitatott, kikristályosodott s általánosan elfogadott megoldásokat hoztak, vagy olyan kérdésekről beszéltek, amelyekről a párt felső szerveinek képviselői még nem mondtak véleményt. Nyilvánvaló, hogy az irányításnak ez a módja akadályozta az alkotó munkát. Különösen azáltal, hogy minden utasítás nélkül is tovább gyűrűzött. A kiadók óvakodtak megjelentetni olyasmit, amivel a különböző irodalomtörténeti, történeti stb. társaságok, vagy tanzsékek megbízottai nem értettek tökéletesen egyet. Ezek pedig óvakodtak áldásukat adni olyasmire, ami nem egyezett tökéletesen a párt valamelyik vezetőjének véleményével. Így természetesen elszürkültek a társadalomtudományi és ismeretterjesztő munkák, s lényegében az is ebből a helyzetből következett, hogy néhány témakör — az egészségügyi, a szerelmi életre vonatkozó, a nevelés kérdéseivel foglalkozó — szinte teljesen kiszorult a könyvkiadásból.

Mind a tudományos, szak-, ismeretterjesztő, mind a szépirodalom teljes kibontakozását gátolta az állami irányítás túl szoros, a részletkérdésekbe való beavatkozásra is módot adó szervezete. A Kiadói Főigazgatóság a legutóbbi időkig valamilyen csúcsektorátus szerepét töltötte be. Engedélye nélkül a kiadók sem szerződést nem kötöttek, sem könyvet nem jelentethettek meg, vagyis lényegében önállóságuktól voltak megfosztva. Nyilvánvaló — ez a Főigazgatóság véleménye is — ezen a rendszeren változtatni kell, a Főigazgatóság szerepét a tervek fő vonalainak megállapítására, az egyes kiadók munkásságának egybehangolására, a kiadók által sem tisztán látott problémák megvitatására, a gazdasági keretek meghatározására kell korlátozni. A kiadóknak mind szellemi, mind gazdasági téren az eddiginél nagyobb önállóságra van szükségük. A gazdasági önállóság és érdekelttség is lényeges. Hisz éppen ezen a gazdasági érdekelttségen keresztül tud a könyvvásárló közönség beleszólni a művek megjelentetésébe és példányszámába. Ha a kiadók s a kiadók dol-

gozói anyagilag is érdekeltté lesznek munkájukban, nem csak nagyobb kedvvel s szélesebb körből fogják kiválogatni az olvasók ízléséhez is alkalmazkodva a kiadandó műveket, de egyszeriben megszűnik az a sok bosszúság is, amelyet a példányszámok hivatalosan merev megállapítása okoz. Ez tovább gyűrűzve az írók közti egészséges versenyt, az alkotó kedvet is fel fogja szítani. Ha javuló irányzatot mutatva is, de mindmáig az a helyzet, hogy a könyvek példányszám megállapítását s az utánnomást kevésbé befolyásolta a könyvvásárlók igénye, mint az egyes írók hivatalosan megállapított és megmerveedett, rangja.

A kiadók közötti versenyt is előnyösen befolyásolja majd a kiadók szellemi és gazdasági önállósága, de a versengéshez versengők is szükségesegek. Minden olvasó tapasztalhatta, mennyit javult a szépirodalmi könyvkiadók munkája a Magvető létrehozása után. Megnőtt a szépirodalmi művek választéka, tartalmilag és külsejükben is vonzóbbá váltak a kiadványok. Nyilvánvaló, hogy a verseny további szélesítése áldásos lenne. Ki kell szabadítanunk a vidéki könyvkiadókat a budapesti Magvető gyámsága alól, s esetleg mint tanácsvállalatoknak önálló létet kell biztosítani számukra. Meggondolandó, nem lenne-e helyes az ismeretterjesztő kiadványok terén is versenyt biztosítani, esetleg a Társadalom- és Természettudományos Ismeretterjesztő Társulatot — mely már amúgy is foglalkozik kiadással — önálló kiadóvá fejleszteni.

A kiadók gazdasági önállósága és érdekelttsége kérdéséhez tartozik a terjesztés is. A Főigazgatóság igen helyes elgondolása szerint az egyes kiadók saját boltjaikban is árusítanák kiadványaikat, és az Állami Könyvterjesztő Vállalat bizomány eladásra is venne át könyveket, természetesen kisebb haszonkulccsal. Ezzel megszűnne a Könyvterjesztőnek gyakran rendkívül erős — s nem mindig előnyös — befolyása az egyes könyvek megjelentetésére és példányszámára.

Csak néhány kiragadott probléma, mellyel a Kiadói konferencia foglalkozni fog. Igen sokról — s egyáltalában nem lényegtelenekről — nem beszéltünk. Ezek a XX. kongresszus, a júniusi határozatok, a második öt éves terv irányelveinek érvényesítése a könyvkiadásban, a dogmatizmus elleni harc, demokráciánk kiszélesítéséért és megszilárdításáért vívott küzdelem. Ide is sok minden tartozik: a régi magyar irodalomnak az eddigénél sokkal szélesebb körből válogató kiadása — Jósika, Kemény, Gárdonyi, a nyugatosok munkái, a világnézetünkkel szemben nem álló mai nyugati írók művei, sokkal gondosabb válogatás a Szovjetunió és a népi demokráciák irodalmából, a szocialista realista irodalom támogatásán kívül egyéb stílusirányzatok kérdései, a szórakoztató irodalom kiadása, az új témákat bátran s művészi színvonalon feldolgozó írók támogatása, a nemzetközi kapcsolatok kifejllesztése stb., stb. A Kiadói konferencia ezekre a kérdésekre is feleletet fog majd adni, és bizonyára olyat, mely az olvasók egyre szélesebb táborát kielégíti.

A moszkvai egyetem tudományos könyvtárában kiállították azokat a könyveket, amelyeket Joszif Broz Tito elnök a Szovjetunióban tett látogatásakor ajándékozott az egyetemnek. Különösen nagy érdeklődést keltettek azok a színes albumok, amelyek jugoszláv népviseleti felvételeket tartalmaztak.

□

A világ második legnagyobb globus- (földgömb) gyűjteménye lett az osztrák nemzeti könyvtáré egy ajándékozás révén. (Egyébként a legnagyobb globus-gyűjtemény a greenwichti.) (Börsenblatt)

A GÖRÖG-RÓMAI MITOLÓGIA, Trencsényt Waldapfel Imre munkája elkészült. A vaskos, mintegy 30 íves átdolgozott, kibővített könyvet a Művelt Nép Könyvkiadó ez év harmadik negyedében jelen-teti meg.

└

A jövőévi könyvkiadói tervéről rendeztek vitát a Komárom Megyei Könyvtár olvasótermében. A csaknem negyórás vitán a Művelt Nép, a Szépirodalmi Könyvkiadó, az Új Magyar Könyvkiadó, és az Ifjúsági Könyvkiadó munkatársai válaszoltak a kérdésekre. (Bárdos L.)

SZLOVÁKNYELVŰ IRODALMI PÁLYÁZATOT írt ki a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége. A pályázaton verssel, novellával, vagy olyan tanulmánnyal lehet részt venni, amely települést, néprajzi, nyelvi, vagy más tudományos szempontból tárgyalja valamelyik magyarországi szlovák község történetét. Határidő: 1957. ápr. 4.

□

CSORBA GÉZA Kossuth-díjas szobrászművész készíti az első Babits Mihály szobrot, amelyet a székszárdi új, 20 tantermes iskola előcsarnokában állítanak fel.